

بررسی و تحلیل عوامل موثر بر فروش و توزیع مواد مخدر سنتی و صنعتی در شهرستان بوشهر

اسماعیل عبدالهی^۱، سونیا جلالی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۴/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۵/۲۳

چکیده

زمینه و هدف: فروش و توزیع مواد مخدر و داروهای ممنوعه یکی از پدیده‌های پیچیده است که جوامع متعددی را گرفتار ساخته است. در این راستا آغاز سوءمصرف مواد و تغییرات در سنین جوانی بیشتر از هر سنی می‌باشد. مصرف مواد مخدر علاوه بر اینکه در سنین جوانی شروع می‌شود، در هیچ گروه جمعیتی به این مقدار سرعت انتشار مصرف مواد مخدر و سیگار وجود ندارد. فروش، توزیع و مصرف مواد میان جوانان و تغییرات مصرف مواد و عوارض شناخته شده و ناشناخته این مواد یکی از مهم‌ترین مشکلات بهداشت جامعه به خصوص در زمینه بهداشت جوانان می‌باشد که انجام مراقبت مصرف مواد را ضروری ساخته است. تحقیق حاضر با هدف بررسی عوامل موثر بر فروش و توزیع مواد مخدر سنتی و صنعتی در شهرستان بوشهر صورت گرفته است.

روش تحقیق و جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی - پیمایشی است و از تکنیک پرسشنامه همراه یک جدول آماری که از طریق سازمان بهزیستی، دادگستری و اداره زندان‌ها تهیه و استفاده شده است. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های خی دو، فی و وی کرامر مورد و همچنین با استفاده از نرم‌افزار SPSS در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج و یافته‌های تحقیق نشان داد مهم‌ترین عوامل در فروش و توزیع مواد مخدر عبارت‌اند از: بیکاری، اعتیاد به فروش و توزیع، حرص و طمع، سود دهی بالا، دوستان ناباب، فقر و مشکلات مالی. همچنین نتایج تحقیق حاکی از آن است که بیشترین مواد مصرفی در شهر بوشهر به ترتیب حشیش، هروئین، شیشه، تریاک می‌باشد. اولین تجربه مصرف مواد به ترتیب هروئین، تریاک، حشیش بوده است.

واژه‌های کلیدی: فروش و توزیع، مواد مخدر، صنعتی، سنتی، اعتیاد، شهرستان بوشهر

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

۲- کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی (نویسنده مسئول)

مقدمه و بیان مسئله

در آغاز هزاره سوم، بحران مواد مخدر، تن و روان شهروندان را مورد تهدید قرار می‌دهد و هر ساله این پدیده شوم اجتماعی قربانیان بیشماری را در دام خود اسیر می‌نماید و به آغوش سرد خاک می‌نشانند. مصرف مواد مخدر یکی از بزرگترین معضلات بسیاری از کشورهای جهان می‌باشد؛ اما اعتیاد به مواد مخدر به عنوان یک وضعیت خاص پدیده‌ی نسبتاً جدیدی است که از اواخر قرن هجده و اوایل قرن نوزده میلادی شناخته شده است (میکایلی، ۱۳۸۳: ۹۱). به اعتقاد تحلیلگران اجتماعی، اعتیاد به مواد مخدر، به عنوان یکی از مسائل پیچیده اجتماعی در عصر حاضر است که زمینه‌ساز بروز بسیاری از آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی می‌باشد. سازمان بهداشت جهانی، مسئله مواد مخدر؛ اعم از تولید، انتقال، توزیع و مصرف را در کنار سه مسئله جهانی دیگر یعنی تولید و انباشت سلاح‌های کشتار جمعی، آلودگی محیط زیست، فقر و شکاف طبقاتی، از جمله مسائل اساسی شمرده است که حیات بشری را در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی در عرصه جهانی مورد تهدید و چالش جدی قرار می‌دهد. در عرصه ملی، کشور ایران به جهت ساختار جمعیتی، موقعیت ژئوپولتیکی و فقدان استراتژی و طرح جامع ملی مبارزه با عرضه، کاهش، تقاضا و درمان معتادان، به عنوان یکی از آسیب‌پذیرترین کشورهای جهان در مقابل مسئله مواد مخدر است (غنجدی، ۱۳۸۶: ۹۴). گرایش جوانان به سوی مواد مخدر و محرک که خود معلول علل، عوامل و انگیزه‌های متعددی است در واقع از فروعات گرایش ابناء بشر به فساد، انحراف، کج رفتاری و نابهنجاری اجتماعی است به عبارت بهتر اصولاً همان علل، عوامل و انگیزه‌هایی که باعث ارتکاب اعمال ناقص وجدان جمعی، قوانین و مقررات و کج رفتاری می‌شود عموماً در مورد گرایش جوانان به سوی اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر و محرک نیز صادق است (کاکویی، ۱۳۸۵: ۸۸).

لذا در این تحقیق سعی بر آن شده است که به بررسی و تحلیل عوامل موثر بر فروش و توزیع مواد مخدر سنتی و صنعتی در شهرستان بوشهر پرداخته شود و جهت پیشگیری از آن نیز پاسخ علمی داده شود.

مبانی نظری تحقیق

رویکرد کنترل اجتماعی و تبیین مصرف مواد مخدر

تراوس هرشی، مهم‌ترین صاحب این رویکرد، علت هم‌نوایی افراد با هنجارهای اجتماعی را پیوند اجتماعی آن‌ها دانسته است. ولی مدعی است که پیوند میان فرد و جامعه مهم‌ترین علت هم‌نوایی و عامل اصلی کنترل رفتارهای فردی است و ضعف این پیوند یا نبود آن موجب اصلی کج رفتاری است. رویکرد کنترل اجتماعی روی این نکته متمرکز است که چرا تنها عده کمی از مردم درگیر رفتارهای کجروی از قبیل جرم و مصرف مواد مخدری‌شوند؛ پاسخ آن‌ها هم این است که در این امر میزان تعهد فرد به جامعه، عامل تعیین کننده است (احمدی، ۱۳۷۷: ۱۰۷). بنابراین هم از نظر روان‌شناختی و هم جامعه‌شناختی، کنترل درونی متأثر از خانواده است. به این معنا که رابطه جوانان و نوجوانان با مواد مخدر یا هر جرم دیگر، همبستگی شدیدی با بیگانگی از خانواده دارد. بر طبق این رویکرد، بین تعلق خاطر افراد به جامعه، تعهد آنان به امور متداول، زندگی

روزمره‌ی هم‌نوا با هنجارهای اجتماعی، درگیر شدن آن‌ها در فعالیت‌های مختلف زندگی و اعتقاد به نظام هنجاری جامعه از یکسو و هم‌نوایی آنان با هنجارهای اجتماعی از سوی دیگر رابطه مستقیم و با احتمال مصرف به مواد مخدر رابطه معکوس وجود دارد (پهلوان، ۱۳۸۹: ۳۴۱). در مطالعات زیادی درباره نیروی پیوندهای خانوادگی و رفتار مخاطره‌آمیز جوانان (کشیدن سیگار، ماری جوانا، و ...) محققان دریافته‌اند ریسک کمتر، همبستگی شدیدی با انسجام خانوادگی دارد، یعنی پیوندهای خانوادگی مهم‌تر از روابط با همسالان است (رابنیگتن، ۱۳۸۶: ۱۳۴).

رویکرد خرده فرهنگ‌ها و مصرف مواد مخدر

برخی از جامعه‌شناسان رفتار کجروانه را به عنوان هم‌نوایی افراد با خرده فرهنگ‌هایی می‌دانند که آنان به آن تعلق دارند. خرده فرهنگ‌ها الگویی از ارزش‌ها، هنجارها و رفتار هستند که در میان گروه‌های خاصی، به سنت تبدیل می‌شود. آنان شبکه‌های مهم مرجعی می‌باشند که افراد و گروه‌ها از آن طریق جهان را می‌بینند و تفسیر می‌کنند. چین و همکارانش (۱۹۶۴) دریافتند پسرانی که معتاد می‌شوند به طور قطع با خرده فرهنگ بزه‌کاری در ارتباط بوده‌اند. جان اودانل (۱۹۶۹) می‌نویسد، مفهوم خرده فرهنگ مواد مخدر حاکی از این است که معتاد در ارتباط با دیگران است؛ در این ارتباط یادگیری رخ می‌دهد (کلانتری، ۱۳۸۰: ۱۲۵). این یادگیری اصول و روش‌هایی دارد که یک تازه‌کار می‌تواند از معتاد کهنه‌کار یاد بگیرد که گوشه‌گیری، نتیجه نداشتن مصرف معمولی است و با یک‌بار مصرف تسکین می‌یابد و این‌که از راه تزریق اثر مواد تقویت می‌شود و یا می‌آموزد چطور مواد یا پول خرید آن را به دست آورد، مکان‌های جدید مواد کجاست، چگونه مواد را برای مصرف آماده کند و اطلاعات دیگری از این نوع (احمدی، ۱۳۷۷: ۱۱۷).

نظریه بی‌هنجاری

در این نظریه، که ریشه در نظریات امیل دورکیم، جامعه‌شناسی فرانسوی دارد به عواملی اصلی تضعیف معیارها و هنجارهای اجتماعی پرداخته و چنین مطرح می‌شود که سستی ارزشی‌ها و هنجارهای اجتماعی - فرهنگی موجب روی آوردن افراد به مواد مخدر و اعتیاد می‌شود. تحولات سریع صنعتی - اقتصادی و به تبع آن تغییرات سریع در گستره اجتماعی مانند شهرنشینی، نوسازی، تضعیف باورها، ارزشی‌ها و سنت‌های فرهنگی مذهبی، ملی و موروثی، متزلزل شدن ساختار سنتی خانواده، همه موجب تغییر در هویت افراد شده و باعث می‌شوند تا رفتار سنتی آنان تغییر نماید (گیدنس، ۱۳۸۴: ۱۳۰).

نظریه انزوای طلبی مرتون

این نظریه روایت دیگری از نظریه بی‌هنجاری است و بی‌شبهت به نظریه پیرامون‌گرایی که اخیراً رواج گسترده‌ای یافته، نیست طبق این نظریه، چون جوامع مدرن اغلب به موفقیت فردی اصالت داده و کسب آن در گروه مشارکت فعال اجتماعی، داشتن کار مفید بهره‌مندی مناسب از ثروت مادی، سواد مناسب با موفقیت اجتماعی فرد و غیره است محرومیت از هر یک از این‌ها به پیرامونی شدن و انزوای طلبی فرد منجر می‌شود و در چنین شرایطی یا در شرایطی که فرد خود را با نگرش‌ها، باورها، ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر جامعه بیگانه می‌یابد

و یا حداقل خود را با آنها یگانه نمی‌یابد از جامعه جدا شده و در انزوایی بیشتر قرار می‌گیرد این قبیل افراد عموماً کسانی هستند که یا قادر به تطابق خود با محیط نیستند و یا از تطبیق محیط با خود ناتوانند و بنابراین برای گریز از این موقعیت به مصرف مواد مخدر و مشروبات الکلی روی می‌آورند (هاشمی، ۱۳۸۳: ۱۲۴).

نظریه پیوند افتراقی

نظریه «هم نشینی افتراقی» یا (پیوند افتراقی) نوعی از تبیین‌های حوزه نظریه‌های یادگیری است که ادوین ساترلند نخستین بار در سال ۱۹۳۹ آن را در کتاب اصول جرم‌شناسی به کار برده است. ساترلند در این نظریه می‌کوشد تا نشان دهد که جنایت و انحراف از طریق انتقال فرهنگی در گروه‌های اجتماعی واقع می‌گردد. ساترلند در مورد علل وقوع انحراف و تداوم آن معتقد است که کجروی در ضمن کنش متقابل با دیگران یعنی، جریان برقرار کردن ارتباط صمیمی در درون گروه آموخته می‌شود، که این یادگیری شامل آموختن تکنیک‌های ارتکاب جرم، کسب گرایش‌های خاص، جهت‌ها، انگیزه‌ها و توجیه رفتار می‌گردد که جهت خاص انگیزه‌ها و گرایش‌ها از طریق تعاریف موافق یا مخالف قواعد قانونی انجام می‌گیرد (ممتاز، ۱۳۸۱: ۶۴). ساترلند بر این باور است که رفتار مجرمانه مانند تمامی رفتارهای دیگر آموخته می‌شود، و موروثی و ذاتی نیست. از نظر ساترلند باید ریشه جرم را در سازمان اجتماعی یافت. بنابراین وی مدعی می‌گردد که افراد منحرف از طریق کنش متقابل و در روند ارتباطات، تبهکاری را فرا می‌گیرند و لذا نقش اصلی را در این زمینه گروه‌هایی ایفا می‌کنند که فرد منحرف با آنها نشست و برخاست‌های بیشتر و صمیمانه‌تری دارد و مواردی مانند تلویزیون و مطبوعات و... از نقش جانبی برخوردارند (کوین، ۱۳۷۲: ۱۹۰).

یافته‌های تحقیق

این پژوهش به بررسی و تحلیل عوامل موثر بر فروش و توزیع مواد مخدر صنعتی و سنتی در شهرستان بوشهر می‌پردازد. اطلاعات حاصل از پژوهش از طریق پرسشنامه به دست آمده است. قبل از انجام تجزیه و تحلیل آماری مقادیر پایایی برای پرسشنامه عمومی مربوط به تاثیر حبس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده است که این ضریب برای پرسشنامه مقدار ۰/۸۱ می‌باشد که مقداری مناسب می‌باشد. سپس اطلاعات دموگرافیک نمونه مورد مطالعه که شامل فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار و نمودار میله‌ای و دایره‌ای می‌باشد به دست می‌آید که نتایج مربوطه در زیر نشان داده می‌شود. نمونه مورد مطالعه شامل سه گروه افراد عام، مجرمین مواد مخدر و معتادین می‌باشد که اطلاعات مورد نظر به ترتیب از طریق پرسشنامه و اداره زندان‌ها به دست آمده است (جدول ۱).

جدول ۱: توزیع فراوانی افراد بر اساس گروه‌های تحت مطالعه

گروه‌ها	فراوانی	درصد
گروه گواه	۳۰۰	۵۱/۹۹
مجرمین مواد مخدر	۷۱	۱۲/۳۰
معتادین	۲۰۶	۳۵/۷۰

کل	۵۷۷	%۱۰۰
----	-----	------

اطلاعات مورد نظر از ۳۰۰ نفر از افراد عام و ۷۱ نفر مجرمین مواد مخدر و ۲۰۶ نفر معتادین جمع آوری شده است که در کل ۵۷۷ نفر مورد تحلیل قرار گرفتند.

اطلاعات دموگرافیک گروه معتادین بر حسب سن و نوع مواد مصرفی

در زیر جدول توزیع فراوانی برای گروه معتادین بر اساس سطح سنی و نوع مواد مصرفی آن‌ها آورده شده است که بر این اساس بیشترین گروه سنی بین ۲۷ تا ۳۲ سال و در وهله بعدی ۲۱ تا ۲۶ سال می‌باشد. که این دو گروه سنی بیشترین آمار مصرف مواد مخدر را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین بیشترین نوع مصرف مواد به ترتیب به حشیش، شیشه، هروئین، تریاک و کراک می‌باشد (جدول ۲).

جدول ۲: توزیع فراوانی گروه سنی معتادین بر اساس نوع مواد مصرفی

جمع	گروه سنی					مواد مصرفی
	۴۰ سال به بالا	۳۹-۳۳	۲۷-۳۲	۲۱-۲۶	۲۰-۱۴	
۴۳	۵	۷	۱۰	۱۳	۸	شیشه
۴۱	۷	۹	۱۱	۹	۵	هروئین
۲۵	۳	۵	۶	۸	۳	کراک
۳۸	۱۲	۱۴	۵	۴	۳	تریاک
۵۹	۷	۹	۱۸	۱۵	۱۰	حشیش
۲۰۶	۳۴	۴۴	۵۰	۴۹	۲۹	جمع

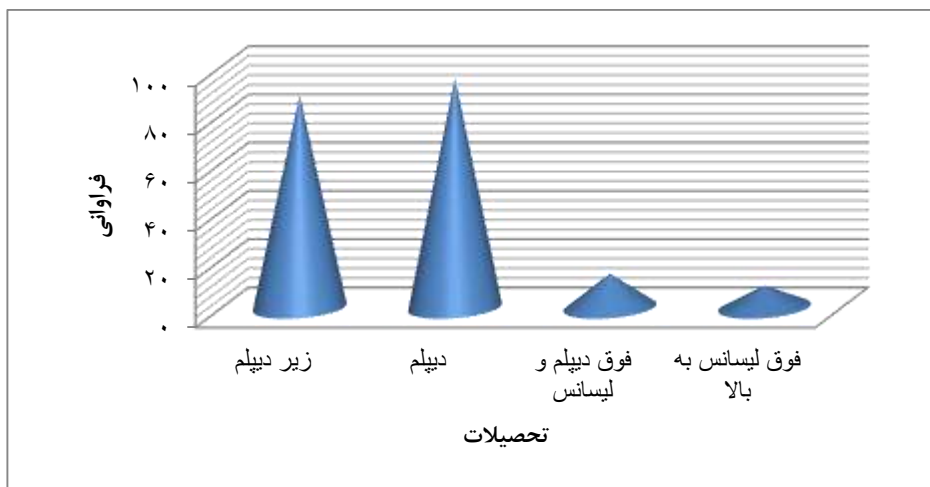
اطلاعات دموگرافیک گروه معتادین

بر حسب تحصیلات

در زیر جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن برای افراد معتاد بر اساس سطح تحصیلات آن‌ها آورده شده است که حدود ۴۳ درصد از آن‌ها دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۴۶ درصد دیپلم، ۷ درصد فوق دیپلم و لیسانس و ۵ درصد نیز فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند (جدول ۳). نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد رابطه معناداری بین میزان تحصیلات و گرایش به مصرف مواد مخدر وجود دارد چنانکه هر چه تحصیلات و آگاهی بیشتر هست تمایل به مصرف مواد مخدر نیز کمتر است (نمودار ۱).

جدول ۳: توزیع فراوانی افراد بر اساس تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد
زیر دیپلم	۸۸	۴۲/۷۱
دیپلم	۹۵	۴۶/۱۱
فوق دیپلم و لیسانس	۱۴	۶/۷
فوق لیسانس و بالاتر	۹	۴/۳۶
کل	۲۰۶	٪۱۰۰

نمودار ۱: توزیع فراوانی افراد بر اساس تحصیلات

بر حسب اولین همراه مصرف در مصرف مواد

در زیر جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن برای افراد معتاد بر اساس اولین همراه در مصرف مواد ماده آورده شده است که به ترتیب دوستان محل با حدود ۳۰ درصد، اقوام ۲۴ درصد، تنهایی ۲۰ درصد، دوستان مدرسه ۱۷ درصد می‌باشد. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد رابطه معناداری بین میزان تاثیر همراهان و گرایش به مصرف مواد مخدر وجود دارد. دوستان محل و اقوام بیشترین تاثیر را در گرایش یا عدم گرایش به مصرف مواد دارند (جدول ۴).

جدول ۴: توزیع فراوانی افراد بر اساس همراهی اولین مصرف

همراه	فراوانی	درصد
دوستان مدرسه	۳۶	۱۷/۴۷
دوستان محل	۶۰	۲۹/۱۲
اقوام	۵۱	۲۴/۷۵
خانواده	۱۸	۸/۷۳
تنهایی	۴۱	۱۹/۹۰
کل	۲۰۶	٪۱۰۰

میزان مقبولت نوع مواد در معتادین

در زیر جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن (نمودار ۴-۳) برای افراد معتاد بر اساس میزان مقبولیت نوع مواد آورده شده است که به ترتیب حشیش (۲۵ درصد) شیشه (۱۹ درصد) تریاک (۱۷ درصد) هروئین (۱۸ درصد) می‌باشد (جدول ۵).

جدول ۵: توزیع فراوانی افراد بر اساس مقبولت نوع مواد در معتادین

نوع مواد	فراوانی	درصد
کراک	۲۱	۱۰/۱۹
هروئین	۳۸	۱۸/۴۴
شیشه	۴۰	۱۹/۴۱
تریاک	۳۵	۱۶/۹۹
حشیش	۵۰	۲۴/۲۷
قرص X	۲۲	۱۰/۶۷
کل	۲۰۶	٪۱۰۰

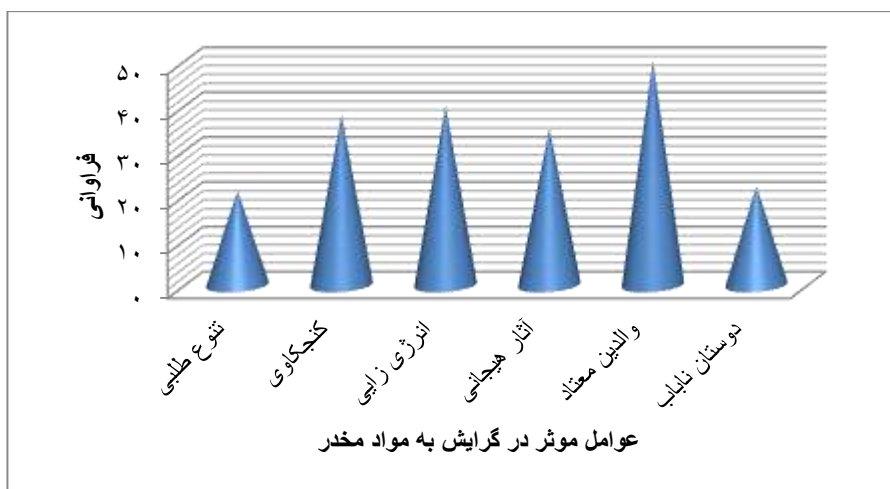
توزیع فراوانی بر اساس عوامل موثر در گرایش به مواد مخدر

در زیر جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن برای افراد معتاد بر اساس عوامل موثر در گرایش به مواد مخدر آورده شده است که بیشترین عامل مربوط به تنوع طلبی با حدود ۲۳ درصد، انرژی‌زایی با حدود ۱۹ درصد، آثار هیجانی با حدود ۱۸ درصد، کنجکاو بودن با حدود ۱۷ درصد، والدین معتاد حدود ۱۰ درصد می‌باشد (جدول ۶) (نمودار ۲).

جدول ۶: توزیع فراوانی افراد بر اساس عوامل موثر در گرایش به مواد مخدر

عوامل	فراوانی	درصد
-------	---------	------

تنوع طلبی	۴۶	۲۲/۳۳
کنجکاوی	۳۵	۱۶/۹۹
انرژی زایی	۴۰	۱۹/۴۱
آثار هیجانی	۳۸	۱۸/۴۴
والدین معتاد	۱۹	۹/۲۲
دوستان ناباب	۲۸	۱۳/۵۹
کل	۲۰۶	%۱۰۰

نمودار ۲: توزیع فراوانی افراد بر اساس عوامل موثر در گرایش به مواد مخدر

اطلاعات دموگرافیک گروه مجرمین مواد مخدر

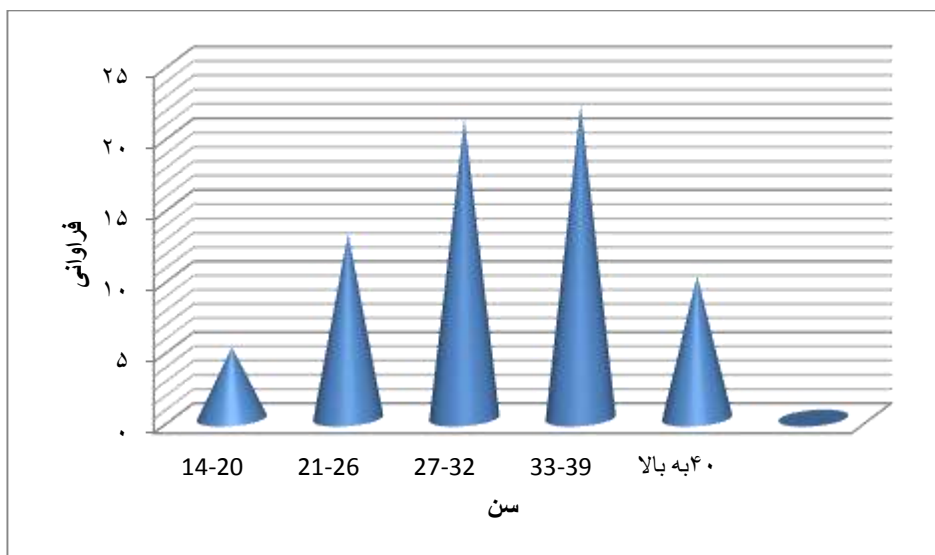
بر حسب سن

در زیر جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن برای گروه مجرمین مواد مخدر بر اساس سطح سنی آورده شده است که بر این اساس بیشترین گروه سنی بین دو گروه سنی ۲۷ تا ۳۲ سال و در وهله بعدی ۳۳ تا ۳۹ سال می‌باشد. که این دو گروه سنی بیشترین آمار جرائم مواد مخدر را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۷) (نمودار ۳).

جدول ۷: توزیع فراوانی افراد بر اساس سن

سن	فراوانی	درصد
۱۴-۲۰	۵	۷/۰۴

۱۸/۳۰	۱۳	۲۶-۲۱
۲۹/۵۷	۲۱	۳۲-۲۷
۳۰/۹۸	۲۲	۳۳-۳۹
۱۴/۰۸	۱۰	۴۰ سال به بالا
٪۱۰۰	۷۱	کل

نمودار ۳: توزیع فراوانی افراد بر اساس سن

دستگیر شدگان بر اساس نوع مواد

در زیر جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن برای گروه مجرمین مواد مخدر افراد دستگیر شدگان بر اساس نوع مواد آورده شده است که بر این اساس بیشترین دستگیر شدگان مربوط به مواد مخدر به ترتیب (تریاک، هروئین، حشیش، شیشه و کراک) می‌باشد (جدول ۸).

جدول ۸: توزیع فراوانی افراد دستگیر شدگان بر اساس نوع مواد

نوع مواد	فراوانی	درصد
تریاک	۲۱	۲۹/۵۷
هروئین	۱۸	۲۵/۳۵
شیشه	۱۲	۱۶/۹۰

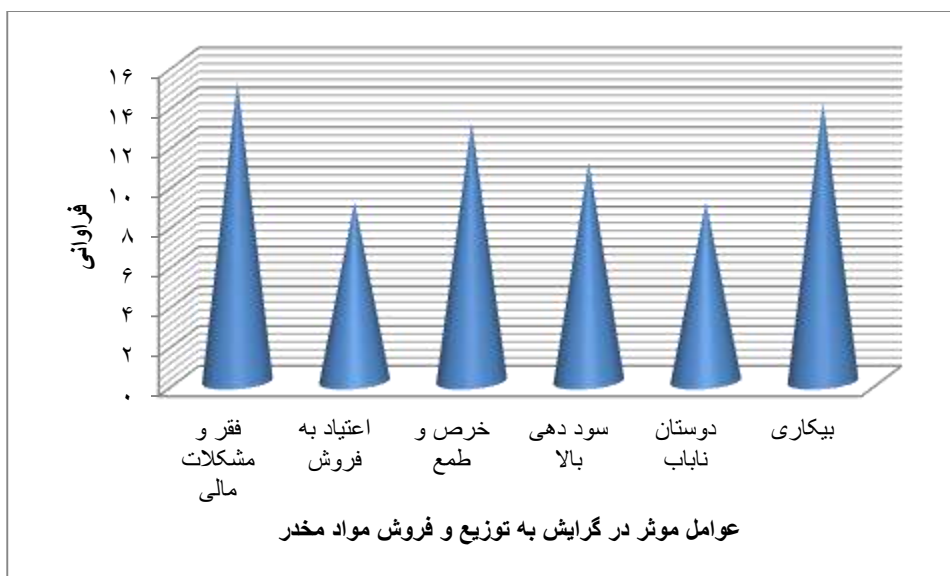
حشیش	۱۳	۱۸/۳۰
کراک	۵	۷/۰۴
سایر	۲	۲/۸۱
کل	۷۱	%۱۰۰

توزیع فراوانی بر اساس عوامل موثر در گرایش به توزیع و فروش مواد مخدر

در زیر جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن برای گروه مجرمین مواد مخدر بر اساس عوامل موثر در گرایش به توزیع و فروش مواد مخدر آورده شده است که بیشترین عامل مربوط به فقر و مشکلات مالی با حدود ۲۱ درصد، بیکاری با حدود ۲۰ درصد، حرص و طمع با حدود ۱۹ درصد، سود دهی بالا با حدود ۱۵ درصد، دوستان ناباب حدود ۱۲ درصد می‌باشد (جدول ۹) (نمودار ۴).

جدول ۹: توزیع فراوانی افراد بر اساس عوامل موثر در گرایش به توزیع و فروش مواد مخدر

عوامل	فراوانی	درصد
فقر و مشکلات مالی	۱۵	۲۱/۱۲
اعتیاد به فروش و توزیع	۹	۱۲/۶۷
حرص و طمع	۱۳	۱۸/۳۰
سود دهی بالا	۱۱	۱۵/۴۹
دوستان ناباب	۹	۱۲/۶۷
بیکاری	۱۴	۱۹/۷۱
کل	۷۱	%۱۰۰

نمودار ۴: توزیع فراوانی افراد بر اساس عوامل موثر در گرایش به توزیع و فروش مواد مخدر

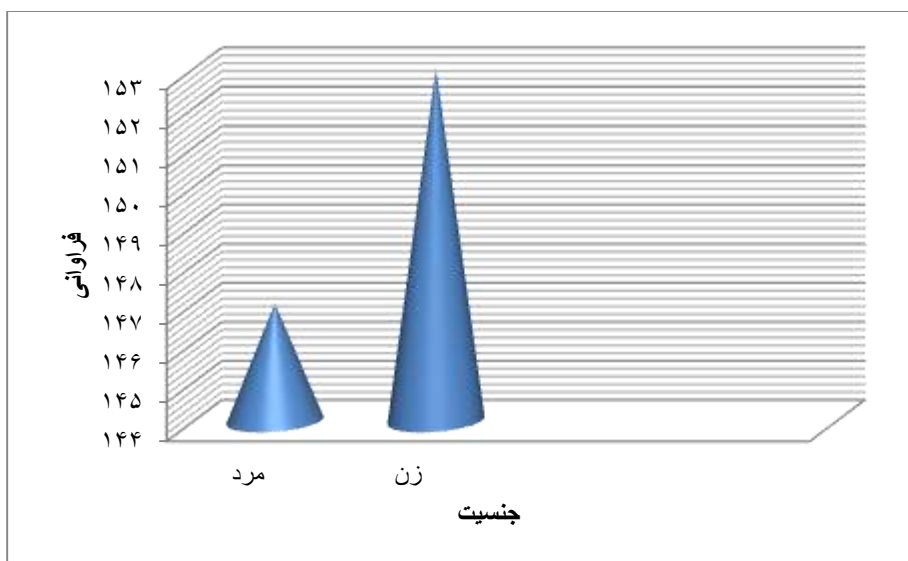
اطلاعات دموگرافیک افراد عام

بر حسب جنسیت

در جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن درصد افراد بر حسب جنسیت آن‌ها مشخص می‌باشد که ۴۹ درصد از افراد را مردان و ۵۱ درصد را زنان به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۱۰) (نمودار ۵).

جدول ۱۰: توزیع فراوانی افراد بر اساس جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۴۷	٪۴۹
زن	۱۵۳	٪۵۱
کل	۳۰۰	٪۱۰۰

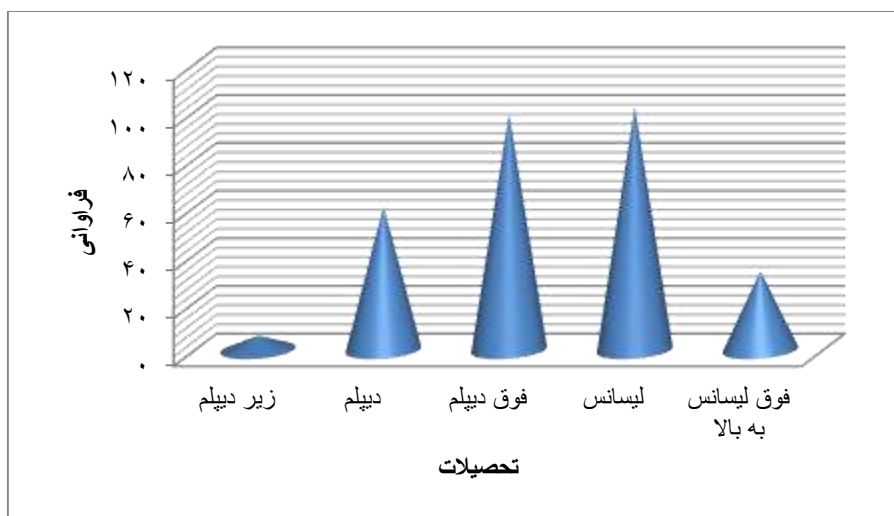
نمودار ۵: توزیع فراوانی افراد بر اساس جنسیت

بر حسب تحصیلات

در زیر جدول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای مربوط به آن برای افراد عام بر اساس سطح تحصیلات آن‌ها آورده شده است که ۲ درصد از آن‌ها دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۲۰ درصد دیپلم، ۳۳ درصد فوق دیپلم، ۳۴ درصد لیسانس و ۱۱ درصد نیز فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند. با توجه به آزمون فرضیه‌ها بین میزان تحصیلات و گرایش به مصرف و توزیع مواد رابطه معناداری وجود دارد (جدول ۱۱). بنابراین مقتضی است که جهت کاهش و یا پیشگیری از این پدیده متولیان و دولت‌مردان سیاست‌های نوین جهت فرهنگ‌سازی و گسترش آموزش و ... اتخاذ نمایند (نمودار ۶).

جدول ۱۱: توزیع فراوانی افراد بر اساس تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد
زیر دیپلم	۶	۲٪
دیپلم	۶۰	۲۰٪
فوق دیپلم	۹۹	۳۳٪
لیسانس	۱۰۲	۳۴٪
فوق لیسانس و بالاتر	۳۳	۱۱٪
کل	۳۰۰	۱۰۰٪

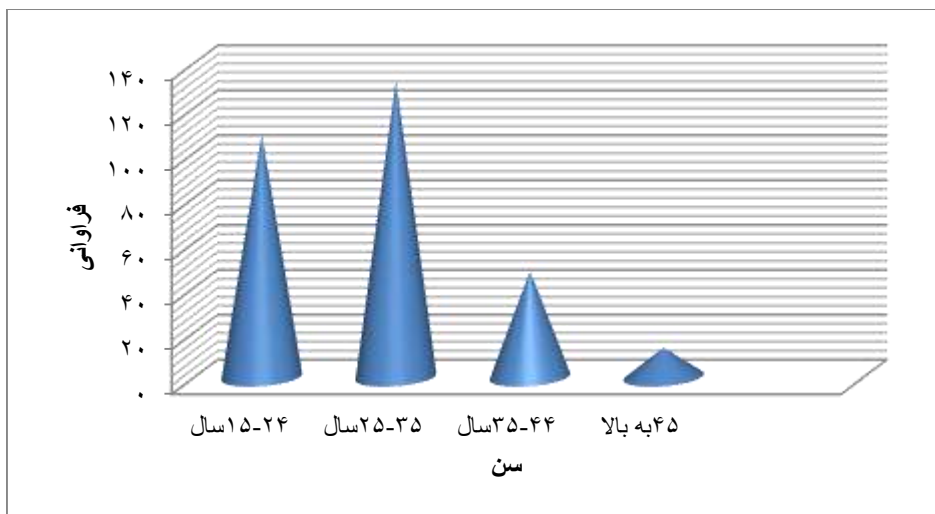
نمودار ۶: توزیع فراوانی افراد بر اساس تحصیلات

بر حسب سن

در جدول توزیع فراوانی و نمودار درصدی افراد عام در نمونه مورد مطالعه مقادیر فراوانی و درصد این افراد در نمونه بر حسب گروه‌های مختلف سنی آورده شده است که به ترتیب ۳۶ درصد از افراد در گروه سنی ۲۴-۱۵ سال، ۴۴ درصد در گروه ۲۵-۳۴ سال، ۱۵/۷ درصد در گروه ۳۵-۴۴ سال و ۳/۴ درصد نیز ۴۵ سال به بالا بوده‌اند. بنابراین بیشتر افراد در رنج سنی ۲۵-۳۴ سال بوده و کمترین آن‌ها نیز بالای ۴۵ سال بوده‌اند (جدول ۱۲). جهت پیشگیری از آسیب گرایش به مصرف مواد مخدر از منظر متغیر سن و انگیزه چون رابطه معناداری بین سن و انگیزه رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد راهکاری ایجاد فرصت شغلی، مبارزه با تورم توسط دولت، مبارزه با معتادان ولگردان و افراد حاشیه‌نشین و خیابان خواب و بی سرپناه و توجه بیشتر دولت در این زمینه می‌تواند در پیشگیری از این پدیده کارآمد باشد (نمودار ۷).

جدول ۱۲: توزیع فراوانی افراد بر اساس سن

سن	فراوانی	درصد
۱۵-۲۴ سال	۱۰۸	۳۶٪
۲۵-۳۴ سال	۱۳۲	۴۴٪
۳۵-۴۴ سال	۴۷	۱۵/۷٪
۴۵ سال به بالا	۱۳	۴/۳٪
کل	۳۰۰	۱۰۰٪

نمودار ۷: توزیع فراوانی افراد بر اساس سن

لذا با توجه به اطلاعات به دست آمده از دید جرم‌شناسی جهت پیشگیری از فروش و توزیع مواد مخدر و کاهش این پدیده در شهر بوشهر نهادهای متولی امر (نیروی انتظامی، سازمان زندان‌ها، دادگستری، شهرداری، نهادهای مردم نهاد و) جهت پیشگیری و کاهش بزهکاری و تکرار جرم) با اتخاذ تدابیر و آینده نگری در جهت تقلیل افراد سابقه دار و برگرداندن دوباره آن‌ها به دامن اجتماع و خانواده نیاز به تدوین قوانین و برنامه ریزی‌های کلان را می‌طلبد.

با توجه به اینکه در جامعه مورد مطالعه بزهکاران بیشتر افراد بزهکار را افراد بومی تشکیل می‌دهد به نظر می‌رسد با نگاهی به آزمون و فرضیه‌های تحقیق به نظر می‌رسد که نیاز به توجه ویژه در این زمینه از سوی مسئولین و دست اندرکاران اجتماع شهر بوشهر را می‌طلبد و زنگ خطری می‌باشد تا مسئولین با برگزاری همایش‌ها و سمینارهای تخصصی در زمینه وضع مطروحه و استفاده از دانش و علوم نوین در این زمینه با مشاوره و همکاری سازمان‌های درگیر جهت مقابله با این موضوع نیاز به توجه ویژه را می‌طلبد.

بحث و نتیجه‌گیری

گرایش به مواد مخدر امروزه به صورت یک مشکل جدی در سطح جهانی مطرح می‌باشد. در مورد سبب‌شناسی گرایش به مصرف مواد مخدر و اعتیاد به آن‌ها، فرضیه‌های مختلفی بیان شده است، اما هیچ یک از این نظریه‌ها به تنهایی نمی‌توانند علت مصرف مواد مخدر در یک فرد را تشریح کنند. در اغلب موارد مجموعه‌ای از عوامل در ایجاد مشکل نقش دارند لیکن در هر شرایط فرهنگی و اجتماعی خاص و در هر فرد برخی از عوامل نقش بارزتری را در مورد سبب‌شناسی سوء مصرف ایفا می‌کنند. مواد مخدر پدیده‌ای است استعماری که قدرت‌های سلطه‌گر به منظور محو ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی و تسلط بر جوامع از آن بهره می‌جویند. در جوامع اعتیاد زده معمولاً انواع فساد و جرائم به راحتی شایع می‌شود و تحرک و تلاش و زندگی به تدریج

ضعیف و نابود می‌گردد. نتیجه و سبب این پدیده شوم، افراد معتادی هستند که از مشخصات بارز آن‌ها تسلیم پذیری، ناتوانی، خمودگی، سستی و بی‌تفاوتی در برابر مسائل و مشکلات اجتماعی و فردی است و خواسته‌های جز دستیابی به مواد افیونی ندارند و برای تأمین آن حاضر به انجام هر عمل زشت و ناپسندی از جمله دزدی، تقلب، خودفروشی، خیانت، فحشا و . . . هستند. تغییر الگوی مصرف مواد مخدر از سنتی به مواد صنعتی و شیمیایی و استفاده از قرص‌های روان‌گردان، تهدیدی جدی است که جوامع امروز را با بحران مواجه کرده است، شناسایی بیش از ۴۰۰ هزار نوع قرص روان‌گردان در سال‌های اخیر، نشان از گرایش نسل امروز به مصرف مخدرهای شیمیایی و صنعتی دارد. این در حالی است که مضرات این‌گونه مخدرها، به مراتب بیشتر و ناگوارتر از مخدرهای سنتی است. به عقیده پزشکان، مصرف یک ماده اگر موجب شود، فرد به مصرف دوباره آن روی بیاورد، می‌تواند به عنوان ماده اعتیادآور تلقی شود، از همین‌رو، مخدرهای صنعتی نیز از این قاعده مستثنی نیستند.

هدف پژوهش حاضر، شناخت و بررسی عوامل موثر بر فروش و توزیع مواد مخدر سنتی و صنعتی در شهرستان بوشهر است. درک این عوامل می‌تواند برنامه‌های مربوط به کنترل و پیشگیری از گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی را هدایت و پشتیبانی کند. با وجود صراحت قانون برنامه چهارم توسعه در خصوص جلوگیری از مصرف مواد مخدر صنعتی (ماده ۹۷ بخش سوم، فصل هفتم) در راستای ارتقای سلامت و بهبود کیفیت زندگی جامعه ایرانی، همچنان مصرف این مواد در جوانان رو به افزایش است. بر اساس نتایج حاصله از این پژوهش، بعد از طی مراحل نمونه‌گیری از افراد دارای اعتیاد، توزیع و فروشندگان مواد و عموم مردم و مسئولین مربوطه، بعد از تکمیل پرسشنامه به مرحله تحلیل توصیفی شامل بررسی فراوانی‌ها و درصد آن‌ها و میانگین و انحراف معیار متغیرها و نمودار میله‌ای و دایره‌ای رسید. سپس از تحلیل استنباطی شامل آزمون χ^2 مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه و نیز آزمون‌های ناپارامتری من ویتنی و کروسکال والیس و همچنین تحلیل همبستگی کمک گرفته شد که نتایج کلی آن در زیر ارائه خواهد شد که در بررسی نظرات و دیدگاه‌های عموم مردم و مسئولین مربوطه در مورد عوامل موثر بر فروش و توزیع مواد مخدر سنتی و صنعتی به مهمترین این عوامل اشاره می‌کنیم:

الف) توزیع فراوانی پاسخگویان به گویه (بی‌سواد یا کم‌سواد) به چه میزان در فروش و توزیع مواد مخدر موثر است) بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد (نفر ۰.۳) درصد بسیار کم، تعداد (نفر ۱۷) (۵،۷) درصد کم، تعداد (نفر ۲۱) (۷،۰) درصد متوسط، تعداد ۸۱ نفر (۲۷،۰) زیاد، تعداد ۱۷۸ نفر (۵۹،۳) بسیار زیاد بنابراین بی‌سوادی یا کم‌سوادی نقش زیادی در فروش و توزیع مواد مخدر دارد.

ب) توزیع فراوانی پاسخگویان به گویه (فاصله طبقاتی به چه میزان در فروش و توزیع مواد مخدر موثر است) بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد (نفر ۱۵۰) (۵،۰) درصد بسیار کم، تعداد (نفر ۱۳) (۱۳،۳) درصد کم، تعداد (نفر ۷۳) (۲۴،۳) درصد متوسط، تعداد ۷۴ نفر (۲۴،۷) زیاد، تعداد ۹۸ نفر (۳۲،۷) بسیار زیاد بنابراین فاصله طبقاتی یکی دیگر از عوامل موثر در فروش و توزیع مواد مخدری باشد.

پ) توزیع فراوانی پاسخگویان به گوپه (عدم وجود فرصت‌های مناسب کاری تا چه میزان چقدر در فروش و توزیع مواد مخدر موثر است.) بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱۴ نفر (۴,۷) درصد بسیار کم، تعداد ۳۴ نفر (۱۱,۳) درصد کم، تعداد ۶۰ نفر (۲۰,۰) درصد متوسط، تعداد ۸۳ نفر (۲۷,۷) زیاد، تعداد ۱۰۷ نفر (۳۵,۷) بسیار زیاد بنابراین عدم وجود فرصت‌های مناسب کاری تا میزان بسیار زیادی در فروش و توزیع مواد مخدر موثر می‌باشد.

ت) توزیع فراوانی پاسخگویان به گوپه (فقر اقتصادی به چه میزان در فروش و توزیع مواد مخدر موثر است) بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۳۳ نفر (۱۱,۰) درصد بسیار کم، تعداد ۵۴ نفر (۱۸,۰) درصد کم، تعداد ۷۴ نفر (۲۴,۷) درصد متوسط، تعداد ۷۶ نفر (۲۵,۳) زیاد، تعداد ۶۳ نفر (۲۱,۰) بسیار زیاد بنابراین فقر اقتصادی از عوامل موثر در فروش و توزیع مواد مخدر در شهرستان بوشهر موثر است.

ث) توزیع فراوانی پاسخگویان به گوپه (بیکاری به چه میزان در فروش و توزیع مواد مخدر موثر است) بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۱ نفر (۰,۳) درصد بسیار کم، تعداد ۱۹ نفر (۶,۳) درصد کم، تعداد ۲۸ نفر (۹,۳) درصد متوسط، تعداد ۷۲ نفر (۲۴,۰) زیاد، تعداد ۱۸۰ نفر (۶۰,۰) بسیار زیاد بنابراین بیکاری یکی دیگر از عوامل موثر در فروش و توزیع مواد مخدر موثر می‌باشد.

ج) توزیع فراوانی پاسخگویان به گوپه (عدم نظارت دقیق مسئولین تا چه اندازه در فروش و توزیع مواد مخدر موثر است) بر اساس یافته‌های جدول از بین کل پاسخگویان تعداد ۷ نفر (۲,۳) درصد بسیار کم، تعداد ۲۹ نفر (۹,۷) درصد کم، تعداد ۵۰ نفر (۱۶,۷) درصد متوسط، تعداد ۱۰۰ نفر (۳۳,۳) زیاد، تعداد ۱۰۸ نفر (۳۶,۰) بسیار زیاد بنابراین عدم نظارت دقیق مسئولین تا میزان زیادی در فروش و توزیع مواد مخدر موثر می‌باشد. این موارد سؤالاتی بودند که بیشترین درصد را در پرسش نامه به خود اختصاص داده‌اند.

پیشنهادات

با توجه به آنچه پیرامون باورهای غلط مصرف مواد مخدر در میان جوانان یادآور شدیم، پیشنهاد می‌گردد که با تولید برنامه‌های آموزشی و رادیویی و تلویزیونی، عواقب زیان بار مصرف مواد مخدر صنعتی و شیمیایی روشن شود تا از این رهگذر، باورهای غلط جوانان تغییر یابد. به ویژه با توجه به سرعت نفوذ اینترنت و استفاده فراوان جوانان از فضای مجازی، اطلاع رسانی در فضای مجازی در کاهش گرایش جوانان به مصرف این مواد بسیار مؤثر است. با این توصیف، محتوای آموزشی فضای مجازی و وسایل ارتباط جمعی در خصوص مواد مخدر صنعتی باید در عرصه شاخص‌های زیر باشد:

الف) جوانان باید بدانند که علی‌رغم تبلیغات موجود (که آسیب‌های مصرف مواد صنعتی و شیمیایی به میزان قابل ملاحظه‌ای کمتر از انواع مواد مخدر طبیعی (تریاک و هرویین) است و مصرف مواد شیمیایی خطری برای سلامتی افراد ندارد) آثار سوء ناشی از مصرف مواد صنعتی و شیمیایی به مراتب بالاتر از آثار مواد مخدر طبیعی است و بروز خسارت‌های شدید روانی در ابعاد مختلف، خط بطلان بر این تبلیغات دروغین است.

ب) جوانان باید بدانند که ایجاد انرژی مضاعف و احساس شغف و شادمانی به واسطه مصرف مواد صنعتی و شیمیایی باور غلط و دروغین است؛ محتوای آموزش‌ها باید یادآور شوند که مصرف مواد صنعتی سبب ایجاد

توهم در ذهن و بروز لطمه به سیستم اعصاب مرکزی مغز خواهد شد. بنابراین بیمار مغزی نمی‌تواند با احساس شعف و ... روبرو گردد.

ج) جوانان باید بدانند که افزایش قوای جنسی ناشی از مصرف مواد صنعتی و شیمیایی یک باور غلط است. محتوای آموزشی باید در راستای اطلاع‌رسانی این پیام مهم باشد که در درازمدت همزمان با وابستگی روانی به مواد صنعتی، میل جنسی در مصرف‌کننده کاهش یافته و سبب تضعیف قوای جنسی خواهد شد.

- ۱- احمدی، حبیب، (۱۳۷۷) نظریه‌های انحراف اجتماعی، شیراز، انتشارات رز، چاپ دوم.
- ۲- پهلوان، عظیم (۱۳۸۹) نقش خانواده در پیشگیری اولیه از اعتیاد از منظر جرم شناختی، مجموعه مقالات پیشگیری اولیه از اعتیاد، انتشارات ناردیس.
- ۳- گیدنز، آنتونی؛ (۱۳۸۷)، جامعه شناسی، ترجمه، چوشیان، حسن، چاپ دوم، تهران، نشر نی.
- ۴- ممتاز، فریده (۱۳۸۱). انحرافات اجتماعی، نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- ۵- میکائیلی، فرزانه (۱۳۸۳). «راهنمایی‌های عملی برای پیشگیری از گرایش نوجوانان به مواد مخدر» آموزش - تربیتی پیوند شماره ۲۹۷-۲۹۹.
- ۶- هاشمی، علی (۱۳۸۳)، نگاه نو، اقدام نو در مبارزه با مواد مخدر، ریاست جمهوری ستاد مبارزه با مواد مخدر.
- ۷- نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۱)، جزوه آموزشی همگانی پیشگیری از اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، مرکز مبارزه با مواد مخدر ناجا، اداره آموزش.
- ۸- کوئن، بروس (۱۳۷۲) در آمدی بر جامعه شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، انتشارات فرهنگ معاصر.
- ۹- کلانتری، محسن (۱۳۸۰)، بررسی جغرافیایی جرم و جنایت در مناطق شهر تهران، پایان‌نامه دکتری، تهران، دانشگاه تهران.
- ۱۰- کاکویی، عیسی (۱۳۸۵). گامی در شناخت مواد مخدر روان گردان، تهران، انتشارات دانشگاه علوم انتظامی.
- ۱۱- غنجی، علی (۱۳۸۶). ژئوپلیتیک مواد مخدر جنوب غرب آسیا، تهران، انتشارات معاونت آموزش ناجا.
- ۱۲- رایبینگتن، ارل و واینبرگ، مارتین (۱۳۸۲) رویکردهای هفتگانه در بررسی مسائل اجتماعی، ترجمه رحمت الله صدیق سروستانی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۳- باهری، محمد، (۱۳۴۷) حقوق جزای عمومی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، چاپ اول، جلد یک
- ۱۴- چلیبی، مسعود (۱۳۷۵). جامعه شناسی نظم، تهران: نشر نی.